

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Вільне володіння старшокласниками іноземною мовою, здатність розуміти висловлювання співрозмовника та відповідати на нього є не лише умовою їх успішної взаємодії з іноземцями у різних сферах суспільного життя, а й сприятиме швидшому досягненню ними успіху в майбутній професійній діяльності. Як результат, виникає необхідність у здійсненні значної кількості кроків щодо забезпечення здатності майбутніх спеціалістів вільно спілкуватися іноземною мовою, розуміти її на слух, що є об'єктом дослідницького інтересу, а отже, варте подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калмикова Л. О. Генезис сприймання і розуміння дошкільниками комунікативних одиниць рідної мови – операціональних мовленнєвих структур / Л. О. Калмикова // Матеріали II Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110-й річниці від дня народження Г. С. Костюка (м. Київ, 19–20 квітня 2010 р.). – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Т. 1. – С. 97–101.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. – Вид. 2-е, випр. і перероб. / кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іноземної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навч. посібник. / О. Б. Тарнопольський. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.
4. Щокіна Т. Аудіювання як один із видів мовленнєвої діяльності на заняттях з іноземної мови / Т. Щокіна // Молодь і ринок. – 2004. – № 5 (112). – С. 79–82.
5. Юдіна О. В. Методика навчання майбутніх менеджерів міжкультурного спілкування німецькою мовою: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. В. Юдіна. – К., 2012. – 23 с.
6. Evans V., Dooley J. (2004) Upstream Pre-Intermediate B1 Student's Book. Express Publishing UK Ltd., 152 p.
7. Vandergrift, L. (2005) Relationships among motivation orientations, metacognitive awareness and proficiency in L2 listening // Applied Linguistics, #6(1), 70–89 pp.

REFERENCES

1. Kalmykova L. O. Henezys spruymannya i rozuminnya doshkilnykamy komunikatyvnykh odynytz ridnoyi movy – operatsionalnykh movlennyevykh struktur [The genesis of perceiving and understanding mother tongue: operational communicative structures by pre-schoolers]. Materialy II Vseukrayinskoho psykholohichnoho konhresu, prysvyachenoho 110-y richnytsi vid dnya narodzhennya H. S. Kostiuka [II Ukrainian psychological congress dedicated to the 110th anniversary of H. S. Kostiuk's birth]. Kyiv, "Informatsiyno-analitychne ahentstvo" Publ., 2010, vol. 1, pp. 97–101. (In Russian).
2. Nikolayeva S. Yu. Metodyka vykladannya inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh: Pidruchnyk. Vyd. 2-e, vypr. ipererob. [English teaching methods in secondary school]. Kyiv, Lenvit Publ., 2002. – 328 p.
3. Tarnopolsky O. B. Metodyka navchannya inshomovnoyi movlennyevoyi diyalnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity: Navchalnyy posibnyk [Methods of teaching foreign communication in higher linguistic educational establishments]. Kyiv, "INKOS" Publ., 2006, 248 p.
4. Shchokina T. Audiyuvannya yak odyz iz vydiv movlennyevoyi diyalnosti na zanyattyakh z inozemnoyi movy [Listening as an element of communication at foreign language lessons]. Molodirynok, 2004, vol. 5 (112), pp. 79–82.
5. Yudina O. V. Metodyka navchannya maybutnikh menedzheriv mizhkulturnoho spilkuvannya nimetskoyu movoyu: avtoref. diss. kand. ped. Nauk [Methods of teaching intercultural communication in German to prospective managers]. Kyiv, 2012, 23 p.
6. Evans V., Dooley J. (2004) Upstream Pre-Intermediate B1 Student's Book. Express Publishing UK Ltd., 152 p.
7. Vandergrift, L. (2005) Relationships among motivation orientations, metacognitive awareness and proficiency in L2 listening, Applied Linguistics, vol. 6(1), pp. 70-89.

Стаття надійшла в редакцію 11.10.2017 р.

УДК 371.315:811.112.2 (045)

DOI 10:25128/2415-3605.17.4.5

ОЛЕНА ПАРШИКОВА

eparshykova@ukr.net

доктор педагогічних наук, професор
Київський національний лінгвістичний університет
вул. Велика Васильківська, 73, м. Київ

**ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ІГРОВИХ ПРИЙОМІВ
У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Обґрунтовано доцільність формування міжкультурної комунікативної компетентності (МКК) молодших школярів у процесі навчання іноземної мови у початковій школі. Конкретизовано основні цілі формування МКК учнів початкової школи: сенсibilізація до нової мови та культури, формування елементарних умінь аналізу нової культури у порівнянні з власною з метою збагачення власного досвіду життєдіяльності. Об'єктами міжкультурного навчання іноземної мови визначено соціокультурний, соціолінгвістичний та соціальний компоненти МКК. З урахуванням встановлених психологами умов розвитку дітей підтверджено доцільність формування МКК молодших школярів на основі комунікативно-ігрового методу та відповідних прийомів. Наведено розроблену класифікацію комунікативно-ігрових прийомів та виокремлено оптимальні прийоми для формування кожного з компонентів МКК: театралізовані ігри з лялькою, навчальні сюжетні історії про дружбу та листування українських дітей та їхніх ровесників-носіїв мови, навчальні римовані тексти, які відображають традиції та звичаї носіїв мови – для формування соціолінгвістичного компонента; навчальні ігри («ланцюжок», «карусель» та ін.), автентичні римовані тексти, казкові ігри – для формування соціолінгвістичної компетентності; двомовні навчальні римовані тексти, рольові ігри з персонажами підручників, пальчикові ігри та драматизації – для формування соціальної компетентності. Представлено методику застосування комунікативно-ігрових прийомів у процесі міжкультурного навчання іноземної мови у початковій школі. Розроблена методика продемонстрована на прикладах з навчально-методичних комплексів з німецької мови для учнів початкової загальноосвітньої школи.

Ключеві слова: комунікативно-ігрові прийоми, міжкультурна комунікативна компетентність, молодші школярі.

ЕЛЕНА ПАРШИКОВА

доктор педагогических наук, профессор
Киевский национальный лингвистический университет
ул. Большая Васильковская, 73, г. Киев

**ПРИМЕНЕНИЕ КОММУНИКАТИВНО-ИГРОВЫХ ПРИЁМОВ В ПРОЦЕССЕ
ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

Обоснована целесообразность формирования межкультурной коммуникативной компетентности (МКК) младших школьников в процессе обучения иностранному языку в начальной школе. Конкретизированы основные цели формирования МКК учащихся начальной школы: сенсibilизация к новому языку и культуре, формирование элементарных умений анализа новой культуры в сравнении со своей с целью обогащения собственного опыта жизнедеятельности. В качестве объектов межкультурного обучения иностранному языку определены социокультурный, социолингвистический и социальный компоненты МКК. С учетом установленных психологами условий развития детей подтверждена целесообразность формирования МКК младших школьников на основе коммуникативно-игрового метода и соответствующих приемов. Предложена разработанная классификация коммуникативно-игровых приемов и выделены оптимальные приемы для формирования каждого компонента МКК: театрализованные игры с куклой, учебные сюжетные истории о дружбе и переписке украинских детей с их сверстниками-носителями языка, учебные рифмованные тексты – для формирования социокультурной компетентности; обучающие игры («цепочка», «карусель» и другие), аутентичные рифмованные тексты, сказочные игры – для формирования социолингвистической компетентности; двуязычные учебные рифмованные тексты, ролевые игры с персонажами учебников, пальчиковые игры и драматизации – для формирования социальной компетентности. Представлена методика применения коммуникативно-игровых приемов в процессе межкультурного обучения иностранному языку в начальной школе. Разработанная методика продемонстрирована на примерах из учебно-методических комплексов по немецкому языку для учащихся начальной общеобразовательной школы.

Ключевые слова: коммуникативно-игровые приёмы, межкультурная коммуникативная компетентность, младшие школьники.

**THE IMPLEMENTATION OF THE METHOD OF COMMUNICATIVE GAMES
FOR FORMING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE
OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN**

The article grounds the expediency of forming intercultural communicative competence (ICC) of junior schoolchildren due to Ukraine's integration into the European system which opens up new opportunities for its citizens to communicate with foreigners. The paper specifies the main aims of forming ICC of junior schoolchildren, particularly sensibilization to a new language and culture, development of basic skills to analyze a new culture in comparison with the native one in order to broaden their life experience. Sociocultural, sociolinguistic and social components of ICC are singled out as the objects of intercultural studies. The article proves the importance of forming ICC of junior schoolchildren basing on the method of communicative games and corresponding techniques. The classification of the communicative games has been developed and the appropriate techniques of the communicative games for forming each component of ICC have been singled out. Dramatized doll games, educational stories about friendship and correspondence between Ukrainian schoolchildren and their peer native speakers, educational rhymed texts are used for the formation of socio-cultural component; educational games (chain, carousel and others), authentic rhymed texts, fairy-tale games, finger games are applied for the formation of sociolinguistic competence; bilingual educational rhymed texts, role-plays with textbook characters and dramatization can be suggested for the formation of social competence. According to the specific structure and three phased nature of the method of communicative games, the method of its implication which includes the preparatory, executive and final stages has been presented. At the preparatory stage playing and learning motives of the schoolchildren are formed, the situation is described, the rules of the games are explained, the task is formulated, roles and attributes are distributed. At the executive stage schoolchildren participate in the activities whereas the teacher corrects and supports their actions. At the final stage the actions of the students are evaluated, determined and rewarded. The developed methodology is complemented by the examples of the exercises for junior schoolchildren.

Keywords: *communicative games, intercultural communicative competence, junior schoolchildren.*

Інтеграція України із загальноєвропейським простором відкриває громадянам нашої країни нові можливості для спілкування з іноземцями, що зумовлює важливість оволодіння ними не тільки іноземною мовою (ІМ), а й уміннями міжкультурного спілкування. Під міжкультурним спілкуванням у методиці навчання ІМ і культур розуміють спілкування партнерів, що належать до різних культурно-мовних спільнот, у процесі якого стикаються різні концептуальні і мовні картини світу, образи життя, національні характери, цілісні орієнтації, моделі і норми поведінки та відбувається досягнення взаєморозуміння [5, с. 418]. Ефективність міжкультурного спілкування залежить від якості оволодіння індивідами комплексом комунікативно релевантних знань як про рідну, так і про інші культури та вмінь адекватно використовувати ці знання під час контактів і взаємодії з представниками інших культур [5, с. 36]. Тому формування МКК – здатності особистості успішно спілкуватись ІМ в ситуаціях міжкультурного спілкування різних видів з урахуванням основних зовнішніх соціокультурних і внутрішніх ситуативних чинників є одним із актуальних завдань сучасної методики навчання ІМ у загальноосвітніх навчальних закладах.

Формування основ МКК, міжкультурне виховання учнів доцільно розпочинати з перших уроків ІМ у початковій школі, оскільки молодші школярі відрізняються допитливістю, сенситивністю та відкритістю до нової культури. Завчасне формування в учнів початкової школи інтересу до участі в міжкультурній взаємодії, залучення їх до культурних цінностей країн мов, які вивчаються, збагачує їхній життєвий досвід та загалом сприяє підготовці дітей до життя у демократичному суспільстві «з властивою йому культурною розмаїтстю та багатомовністю, розумінням та повагою способів життя інших людей, їхньої культурної спадщини» [4, с. 3].

З урахуванням вікових психологічних особливостей та можливостей молодших школярів, специфіки засвоєння ними мови, їхніх потреб, інтересів, мотивів навчання пропонуємо

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

реалізовувати процес формування МКК на основі розробленого нами природовідповідного комунікативно-ігрового методу із застосуванням відповідних прийомів [7].

Метою статті є конкретизація цілей і завдань, визначення об'єктів та прийнятних комунікативно-ігрових прийомів формування МКК у навчанні ІМ молодших школярів, висвітлення методики застосування найбільш ефективних прийомів на прикладах з навчально-методичних комплексів з німецької мови для учнів початкової загальноосвітньої школи.

В українській та зарубіжній методичній літературі проблеми формування МКК розглядалися в останні десятиріччя досить інтенсивно (Н. Ф. Бориско, Л. П. Голованчук, Д. Блай, Г. В. Єлізарова, А. Кнапп, Д. А. Кольб, З. Лухтенберг, С. Мертен, Б.-Д. Мюллер, В. В. Сафонова, С. Г. Тер-Мінасова, В. П. Фурманова, І. І. Халєєва та ін.). Проте проблемам формування основ МКК, міжкультурного виховання учнів початкової школи присвячено лише декілька досліджень (Л. В. Тарасова, В. Н. Шацьких, Л. І. Шварко та ін.). Питання застосування комунікативно-ігрових прийомів у міжкультурному навчанні ІМ молодших школярів взагалі не розглядалися.

Формуванню основ МКК у навчанні ІМ у початковій школі сприяє насамперед реалізація завдань міжкультурного виховання молодших школярів, зокрема формування в них потреби вивчення ІМ, ознайомлення з культурою країн, мова яких вивчається, виховання позитивного ставлення, поваги до носіїв іншої мови та культури, емоційно-ціннісного ставлення до навчального процесу з ІМ, розширення світогляду учнів, розуміння власної культури та її ролі у духовному й моральному розвитку людства. Основними цілями формування МКК у початковій школі є сенсibilізація молодших школярів до нової мови та культури, формування в них первісних умінь аналізу нової культури у порівнянні з власною й розуміння способів інтеграції своєї та іншої культур з метою збагачення власного досвіду життєдіяльності. Для реалізації цих цілей доцільно розвивати бажання учнів вивчати ІМ та спілкуватися з зарубіжними однолітками, розуміння природності існування спільностей та розбіжностей у різних культурах, формувати толерантне ставлення до традицій, звичаїв, норм, культурної спадщини інших народів, виховувати усвідомлення цінності нового досвіду для власного життя, прищеплювати культуру спілкування у типових ситуаціях міжкультурного спілкування.

Основними об'єктами міжкультурного навчання є компоненти МКК: соціокультурний, соціолінгвістичний та соціальний. Формування соціокультурної компетентності у молодших школярів передбачає ознайомлення учнів з окремими особливостями країн, мова яких вивчається, деякими характерними рисами представників відповідної нації, визначними місцями, особливостями навчання у різних типах шкіл, з основними традиціями і звичаями носіїв цієї мови, з особливостями святкування деяких релігійних і державних свят, з найбільш визначними творами дитячої літератури та їхніми героями. На уроках ІМ варто цілеспрямовано формувати в учнів уміння порівнювати інформацію про країни, мова яких вивчається, з відомими їм фактами культури своєї країни, звертати увагу на особливості чужої культури та запозичувати позитивний досвід.

У межах соціолінгвістичної компетентності, що визначається як здатність особистості вибирати, використовувати і розуміти мовні та мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національно-культурною семантикою відповідно до контексту, ситуації і стилю спілкування [5, с. 425], учні початкової школи мають спочатку ознайомлюватися з власними іменами (прізвищами та іменами зарубіжних однолітків, назвами іграшок, казкових персонажів, героїв дитячих мультфільмів, назвами країн, мова яких вивчається), а потім оволодівати іншою безеквівалентною лексикою, сталими виразами, автентичними римуваннями.

Стосовно соціальної компетентності, що трактується як здатність особистості вступати в комунікативні стосунки з представниками інших країн у певних ситуаціях [5, с. 430], то учні початкової школи мають навчитися вступати в контакт з носіями мови, дотримуючись основних правил мовленнєвого етикету, прийнятого у відповідній культурі, оволодівши найпростішими мовленнєвими засобами спілкування, зокрема у ситуаціях привітання, знайомства, прощання, вибачення, подяки, вести себе тактовно і толерантно у процесі спілкування із зарубіжними ровесниками.

Отже, формування МКК у процесі навчання ІМ молодших школярів має бути спрямоване на пробудження їхнього інтересу до нової мови і культури іншого народу, ознайомлення з

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

новими можливостями спілкування, діалогу з представниками різних національностей, самозбагачення цінностями світової культури, загальний розвиток дітей. Важливе значення для прискореного розвитку мають соціальне середовище, передусім взаємодія з дорослими і краще розвинутими дітьми, активна власна діяльність, зокрема ігрова. Проведене нами дослідження дало підстави для розробки природовідповідного комунікативно-ігрового методу навчання ІМ молодших школярів на основі синтезу іншомовної комунікативної та ігрової діяльності. Вказаний метод ми визначаємо як сукупність способів і засобів організації взаємопов'язаної комунікативно-ігрової діяльності молодших школярів і вчителя, яка забезпечує мотиваційну, змістову та процесуальну основу для моделювання у навчальному процесі з ІМ у початковій школі адекватного їхнім віковим особливостям та процесам засвоєння мови елементарного іншомовного спілкування з метою виховання і розвитку учнів початкової школи, формування в них іншомовної комунікативної компетентності на елементарному рівні [7, с. 247]. Педагогічною практикою і наукою доведено, що навчання ІМ на основі інтеграції іншомовного спілкування з ігровою та іншими видами дитячої діяльності не тільки найбільше сприяє розвитку молодших школярів, їхній іншомовно-мовленнєвій активності, й забезпечує мотивацію та ефективність оволодіння ІМ загалом.

Міжкультурне навчання у початковій школі доцільно здійснювати як за рахунок перехрещування рідної і чужої культури в процесі іншомовного спілкування, так і за рахунок синтезу комунікативної та типових видів дитячої (ігрової) діяльності. Реалізація іншомовної діяльності на змістовій основі образотворчої, художньої, музичної, ігрової та інших видів діяльності не тільки розвиває мовленнєві здібності учня до оволодіння ІМ, формує його як творчу особистість, а й забезпечує міжкультурне виховання дитини.

Цілком логічно припустити, що формування МКК в учнів початкової школи на основі комунікативно-ігрової діяльності забезпечить їм педагогічну і психологічну підтримку, створить атмосферу продуктивного та творчого пізнання культури країн, мова яких вивчається.

Комунікативно-ігрові прийоми навчання ІМ розглядаємо як способи моделювання у навчальному процесі ситуацій іншомовного спілкування на основі типових для дітей видів ігрової діяльності, які мотивують мовленнєві дії учнів та сприяють оволодінню ними елементарною іншомовною комунікативною компетентністю [7, с. 256].

Застосування комунікативно-ігрових прийомів забезпечує реалізацію властивих для молодших школярів механізмів породження мовлення, достатній обсяг іншомовного мовленнєвого досвіду завдяки можливості вмотивованого багаторазового сприйняття і повторення мовленнєвих дій. Проведене дослідження дало підстави для класифікації комунікативно-ігрових прийомів на основі критерію наявності елементів: 1) змагання (ігри, конкурси, вікторини); 2) відгадування (шаради, загадки, кросворди); 3) перевтілення (ігри-пантоміми, скетчі, інсценівки, рольові ігри); 4) художнього виконання (лічилки, скоромовки, римовання, вірші, пісні); 5) сюжетної організації (казки, легенди, байки та інші історії) [7, с. 260].

Аналіз досвіду викладання ІМ у початкових загальноосвітніх та спеціалізованих школах дозволив виокремити групи комунікативно-ігрових прийомів, які демонструють максимальну ефективність у формуванні згаданих компонентів МКК як об'єктів міжкультурного навчання. Так, у процесі формування соціокультурної компетентності доцільно застосовувати насамперед театралізовані ігри з лялькою, яка спілкується ІМ, навчальні сюжетні історії про дружбу та листування українських дітей та їхніх ровесників – носіїв ІМ, навчальні римовані тексти, які відображають традиції та звичаї носіїв ІМ; у процесі формування соціолінгвістичної компетентності – навчальні ігри («ланцюжок», «карусель»), автентичні римовані тексти, казкові ігри, пальчикові ігри; у процесі формування соціальної компетентності – двомовні навчальні ігри, рольові ігри з персонажами підручників, які виконують ролі носіїв ІМ, драматизації.

Методика застосування комунікативно-ігрових прийомів навчання ІМ розроблена з урахуванням визначеної структури та трьохфазового характеру комунікативно-ігрової діяльності і включає підготовчий, виконавчий і підсумковий етапи. На підготовчому етапі формуються ігровий і навчальний мотиви для участі учнів у комунікативно-ігровій діяльності, описується комунікативно-ігрова ситуація, пояснюються правила реалізації ігрового елемента, формулюється комунікативно-ігрове завдання, розподіляються ролі й

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

атрибути. На виконавчому етапі здійснюються комунікативно-ігрові дії учнів, які коригуються і підкріплюються учителем. На підсумковому етапі відповідні дії учнів оцінюються, визначаються та нагороджуються переможці [7, с. 264].

Продемонструємо методику застосування комунікативно-ігрових прийомів у процесі формування соціокультурного, соціолінгвістичного та соціального компонентів МКК на прикладах із створених за нашої участі навчально-методичних комплексів (НМК) з німецької мови для учнів початкової школи.

Для формування соціокультурної компетентності у чинних НМК з німецької мови застосовується дидактична драматизація – театралізована гра, в якій приймають участь вчитель, учні та лялька Мія, що спілкується тільки німецькою мовою. Від імені ляльки учитель розповідає дітям про життя, традиції та звичаї носіїв мови, визначні місця країн, мова яких вивчається, особливості навчання у різних типах шкіл, святкування деяких релігійних та державних свят тощо. За допомогою ляльки учитель демонструє учням нові лексичні та мовленнєві одиниці, спонукає до багаторазового повторення, звертає увагу на правильність вимови, розуміння учнями їх значення, а у разі введення інтернаціональних слів – на відмінність або схожість у звучанні та написанні німецьких та відповідних українських слів, як наприклад в уроці 2 в підручнику з німецької мови для 1 класу, який створено колективом авторів під керівництвом професора Н. Ф. Бориско у межах міжнародного проекту Гете-інституту [3, с. 6]:

3. Das ist gar nicht schwer. Це зовсім не складно.

a) Sieh die Bilder an und hör zu. Розглянь малюнки і послухай.

b) Hör zu, sprich nach und zeige die Bilder. Послухай, повтори та покажи малюнки.

У театралізованій грі учитель подає у діалозі з лялькою Мією зразки діалогічних єдностей або мінідіалогів, які учні спочатку слухають, потім імітують і відтворюють у таких навчальних іграх, як «ланцюжок» і «карусель». Приведемо приклад театралізованої гри учительки та учнів з лялькою Мією з підручника з німецької мови для 1 класу [3, с. 6]:

Wie alt bist du? Ich bin 6 (Jahre alt).

1. **Wie alt bist du?** Скільки тобі років?

a) **Sieh das Bild an und hör zu.** Розглянь малюнок і послухай.

b) **Hör zu und sprich nach.** Послухай і повтори.

c) **Antworte auf die Frage.** Дай відповідь на запитання.

— Wie alt bist du?

— Ich bin ...

2. **Wir spielen Karussell.** Ми граємося в гру «Карусель».

Формуванню соціокультурної компетентності молодших школярів сприяє також застосування навчальних сюжетних історій, в яких розповідається про життя та побут носіїв ІМ. У НМК «Німецька мова у грі 1» [2] така сюжетна історія являє собою історію дружби та листування німецького хлопчика Томаса та української дівчинки Ніни. Окремі епізоди цієї історії пов'язані єдиним сюжетом, в якому розвивається ідея контактів учнів з їхніми ровесниками – носіями німецької мови. Перспектива реального листування або навіть зустрічі з такими ровесниками мови може стати вирішальним мотиваційним фактором вивчення молодшими школярами ІМ та культури. Слухання та розуміння історій може забезпечити учням необхідний і достатній рецептивний досвід іншомовного спілкування. Сприйняття історій на слух є прекрасною можливістю для «занурення» учнів в іншомовну атмосферу, ознайомлення зі світом, культурою та літературою народу, мова якого вивчається. Робота над історіями ІМ у початковій школі має пробудити інтерес школярів до іншої культури, виробити в них звичку до прослуховування, а потім читання художньої літератури в оригіналі, таким чином, закласти фундамент для читання іншомовної літератури на наступних щаблях вивчення ІМ. Тому важливим завданням учителя є навчити учнів отримувати радість і задоволення від слухання і читання художньої літератури ІМ, що є основою для підтримки знань ІМ протягом усього життя. Застосування історій у навчанні ІМ забезпечує інтеріоризацію культурних впливів і становлення особистості як майбутнього творця культури [6, с. 40–42].

Для ознайомлення учнів з традиціями і звичаями носіїв німецької мови, особливостями навчання в школі, святкування релігійних та державних свят у комунікативно-ігровій методиці застосовуються навчальні римовані тексти, як, наприклад, вірші «Weihnachten», «Silvester», «Osterfest» «Unser Stundenplan» у підручнику «Німецька мова у грі 2». Під навчальними римованими текстами ми розуміємо створені або адаптовані з навчальною метою тексти ІМ, які відображають зміст і включають основні лексичні одиниці та мовленнєві зразки ситуації спілкування [7, с. 274]. Застосування навчальних римованих текстів забезпечує контекстне та «компактне» подання нового матеріалу, його легке та якісне запам'ятовування.

Формування соціолінгвістичної компетентності молодших школярів реалізується у НМУ «Німецька мова у грі 1» на основі таких комунікативно-ігрових прийомів, як автентичні римовані тексти, казкові ігри, навчальні ігри («ланцюжок», «карусель»), пальчикові ігри, в яких застосовуються мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національно-культурною семантикою, зокрема прізвиська та імена зарубіжних однолітків, назви іграшок, казкових персонажів, героїв дитячих мультфільмів, географічні назви країн, мова яких вивчається.

Застосування ігор у формуванні МКК молодших школярів зумовлено тим, що ігрова діяльність задовольняє потреби учнів у грі, русі, емоціях, спілкуванні, визнанні та підтримці,

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

значно збільшує їхню активність, забезпечує чуттєвий досвід і конкретизує абстрактні мовленнєві операції, а отже, значно збільшує ефективність навчання та одночасно знижує як часові витрати, так і інтелектуальні зусилля учнів.

В іграх-казках учні ознайомлюються з народним фольклором країн, мова яких вивчається, мимовільно запам'ятовують назви казок та імена їхніх головних героїв. У казкових іграх молодші школярі беруть участь в коротких сценках, використовуючи вже відомі їм лексичні та мовленнєві одиниці відповідно до наведеного вчителем зразка. Учитель викладає короткий зміст казок рідною мовою за допомогою малюнків у підручнику та відповідає на питання учнів, він пояснює сценку з казки, називає та характеризує дійові особи і пропонує учням повторити за ним тексти ролей з відповідною мімікою і жестами.

Формування соціальної компетентності в учнів перших класів початкової школи доцільно здійснювати на основі двомовних навчальних римованих текстів, адже загальновідомо, що першокласники з огляду на властиву їм злитість сприйняття засвоюють зразки мовлення цілісно, фонетично коректно відтворюють їх, проте часто не розуміють їхнього значення. Мета двомовних римувань – закріпити мовленнєві зразки за певними комунікативними намірами і, отже, встановити однозначний зв'язок між висловлюванням та ситуацією. За допомогою таких римувань учні засвоюють мовленнєві засоби соціальної взаємодії, ознайомлюються з нормами та правилами як вербальної, так і невербальної поведінки у типових ситуаціях спілкування з носіями мови, яку вони вивчають.

Навчання учнів мовленнєвих засобів, що необхідні для міжкультурного спілкування, ефективно реалізується у комунікативно-ігровій методиці на основі інсценування. Зокрема, у чинних підручниках з німецької мови учням пропонуються розігрувати сценки із життя та спілкування героїв підручника: дівчинки Алекс та її брата Макса з Німеччини, їхніх друзів і тваринок. Приведемо приклад сценки спілкування по телефону кішки Китті та мишки Міккі в уроці 6 у НМК з німецької мови для першого класу [3, с. 27]:

***3. Kitti und Micki am Telefon.** Китті та Міккі біля телефону.

a) Sieh das Bild an und hör zu. Розглянь малюнок і послухай.

b) Hör zu und sprich nach. Послухай і повтори.

Kitti: Drei-fünf-sieben-acht.

Micki: Hier ist Micki.

Kitti: Hallo, Micki!

Micki: Hallo, Kitti!

Kitti: Micki, komm zu mir, wir spielen!

Micki: Toll!

c) Spielt die Szene vor. Розіграйте сценку.

Ознайомлення учнів з особливостями святкування релігійних та державних свят країн, мова яких вивчається, мовленнєвими зразками для привітання зі святами пропонується у підручниках з німецької мови для початкової школи також на останніх уроках кожної теми у цікавій формі уроків-майстрування, уроків-змагання, уроків-гри тощо [1, с. 85], наприклад:

3. Wir basteln eine Weihnachtskarte. Ми виготовляємо різдвяну листівку.

4. Wir wünschen unseren Freunden frohe Weihnachten. Ми бажаємо нашим друзям веселого Різдва.

a) Hör zu und sprich nach. Послухай і повтори.

— Frohe Weihnachten, Tanja!

— Frohe Weihnachten, Micki!

b) Karussellspiel. Гра «Карусель».

— Frohe Weihnachten, Natascha!

— Frohe Weihnachten, Katja!

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Вивчення передового досвіду навчання ІМ у початкових школах України свідчить, що застосування комунікативно-ігрових прийомів забезпечує ефективне формування МКК та приносить молодшим школярам задоволення від навчання.

Таким чином, у статті окреслено цілі та об'єкти формування МКК в учнів початкової школи у процесі навчання ІМ, визначено комунікативно-ігрові прийоми, прийнятні для формування соціокультурного, соціолінгвістичного та соціального компонентів МКК, описано методику їх застосування та продемонстровано приклади з підручників з німецької мови для початкових загальноосвітніх шкіл.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бориско Н. Ф. Німецька мова: підручник для 2 класу загальноосвітніх навч. закладів / Н. Ф. Бориско, Л. В. Горбач, Г. М. Мельничук, О. О. Паршикова, Л. П. Савченко, М. М. Сидоренко. – К.: Грамота, 2012. – 176 с.
2. Дручків Н. Ю. Німецька мова у грі, 1: Книжка для вчителя / Н. Ю. Дручків, О. О. Паршикова. – К.: Освіта, 1997. – 206 с.
3. Горбач Л.В. Німецька мова: підручник для 1 класу загальноосвітніх навч. закладів / Г. М. Мельничук, О. О. Паршикова, Л. П. Савченко, М. М. Сидоренко. – К.: Грамота, 2012. – 120 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
6. Паршикова Е. А. Метод «storytelling» в обучении иностранным языкам в начальной школе / Е. А. Паршикова // Иноземные языки. – 2003. – №2. – С. 38–42.
7. Паршикова О. О. Теоретичні основи навчання іноземної мови учнів початкової школи: дис. ... д-ра пед. наук 13.00.02 / О. О. Паршикова. – К., 2010. – 408 с.

REFERENCES

1. Borysko N.F. Nimeczka mova [German language]: pidruchnyk dlya 2 kl. zagalnoosvitn. navch. zakl. / N. F. Borysko, L.V. Gorbach, G. M. Melnychuk, O. O. Parshykova, L. P. Savchenko, M. M. Sidorenko. – K.: Gramota, 2012. – 176 p.
2. Gorbach L.V. Nimeczka mova [German language]: pidruchny`k dlya 1 kl. zagal`noosvitn. navch. zakl. / L.V. Gorbach, G. M. Melnychuk, O. O. Parshykova, L. P. Savchenko, M. M. Sidorenko. – K.: Gramota, 2012. – 120 p.: il.
3. Druchkiv N. Yu. Nimeczka mova u gri, 1 [The German language in the game, 1]: Knyzhka dlya vchytelya. / N. Ju. Druchkiv, O. O. Parshykova. – K.: Osvita, 1997. – 206 p.
4. Zagalnoyevropejski Rekomendaciyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, ocinyuvannya / nauk. red. ukrayinskogo vydannya S. Yu. Nikolayeva [European Recommendations on Language Education: Study, Teaching and Evaluation]. – K.: Lenvit, 2003. – 273 p.
5. Metodyka navchannya inozemnyx mov i kultur: teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. klasychnyx, pedagogichnyx i lingvistichnyx universytetiv / O. B. Bigych, N. F. Borysko, G. E. Boreczka ta in. / za zagaln. red. S.Yu.Nikolayevoyi [Methodology of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for the student. classical, pedagogical and linguistic universities]. – K.: Lenvit, 2013. – 590 p.
6. Parshikova E. A. Metod „storytelling“ v obuchenii inostrannym jazykam v nachalnoj shkole [The method of "storytelling" in teaching foreign languages in an elementary school] / E.A.Parshikova // Inozemni movi. – 2003. – № 2. – pp. 38–42.
7. Parshykova O. O. Teoretychni osnovy navchannya inozemnoyi movy uchniv pochatkovoyi shkoly [Theoretical foundations of foreign language teaching to primary comprehensive school pupils]: dys. ... dokt. ped.nauk 13.00.02 / O.O.Parshykova. – K., 2010. – 408 p.

Стаття надійшла в редакцію 06.10.2017 р